

УДК 636.242.082.2

СУЧАСНИЙ СТАН І НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ХУДОБИ ПОРОДИ ШАРОЛЕ УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Рецензенти: канд. с.-г. наук Задорожна І.Ю.; канд. с.-г. наук Ткачова І. В.

В.П. Міненко, Т.А. Пастухова

Інститут тваринництва УААН

У статті викладено характеристику сучасного стада худоби породи шароле української селекції ДП ДГ „Гонтарівка” ІТ УААН. На 01.10.2009 р. стадо нараховує 259 голів, у т.ч. 109 корів. Комола худоба становить 76 %, у т. ч. корови – 79 %. До класів еліта-рекорд і еліта згідно з останнім бонітуванням віднесено 71,7 %, до I класу – 24,5 % і до II класу – 3,8 %. Дано статеві-вікову та генеалогічну структуру стада, рівень продуктивності і відтворювальні якості худоби та визначені напрями подальшого його удосконалення.

Ключові слова: порода шароле, жива маса, прирости, плідники, лінії, довголіття, відтворювальні якості.

Проблема збільшення виробництва яловичини характерна для більшості країн світу. В Україні вона також набула особливої гостроти. Традиційно основну частку яловичини (98 %) в країні одержують від надремонтної і вибракуваної худоби молочних і комбінованих порід, однак починаючи з 1990 р., кількість молочних корів в Україні постійно зменшується, що призводить до зменшення м'ясного контингенту. Цей процес характерний і для інших країн світу, де зменшення молочних корів зумовлюється підвищенням їх молочної продуктивності до 8000-9000 кг і більше молока від однієї корови за рік.

У цих країнах проблему збільшення обсягів виробництва яловичини вирішують за рахунок розведення спеціалізованої м'ясної худоби.

Навіть у таких країнах, як Німеччина, Голландія, Нідерланди, де м'ясне скотарство практично було відсутнє, нині кількість м'ясної худоби постійно збільшується [3; 5].

Учені країни, у т.ч. й Інституту тваринництва УААН, ще в 70 роках минулого століття передбачили цю проблему в країні й розпочали роботу з формуванню галузі м'ясного скотарства. Була розпочата робота зі створення вітчизняних порід м'ясної худоби, яка завершилася затвердженням української м'ясної (1993 р.), волинської м'ясної (1994 р.) та поліської м'ясної порід (1998 р.).

У цей же час на базі дослідного господарства була розпочата робота зі створення худоби шаролезької породи української селекції.

У 1960 році в дослідне господарство „Чувиріне” з Дніпропетровської області було завезено 54 телиці сірої української породи, а в 1961 році з Франції завезено три бугаї і 23 телиці шаролезької породи. У подальшому з Франції було завезено ще 5 бугаїв і 82 телиці цієї ж породи.

Метою розпочатої роботи було створення масиву худоби, пристосованої до місцевих природно-кліматичних умов, із високими м'ясними якостями, легкими отеленнями і відсутністю деяких вад конституції, притаманних чистопородним шароле зарубіжної селекції.

При виборі порід для створення масиву такої худоби ставили завдання поєднати високу м'ясну продуктивність шаролезької породи з легкістю отелень, міцністю конституції і довголіттям худоби сірої української породи.

Унаслідок багаторічної цілеспрямованої праці учених Інституту тваринництва УААН і спеціалістів дослідного господарства було створено тип

худоби породи шароле вітчизняної селекції легкоотельного типу. Тварини цього типу за живою масою, вираженістю м'ясних форм, рівнем м'ясної продуктивності та якістю м'яса наближаються до чистопородних тварин породи шароле зарубіжної селекції, а за показниками відтворювальної здатності, міцністю конституції, тривалістю господарського використання переважають зарубіжних аналогів.

З 1991 р. у племзаводі була розпочата робота зі створення комолого типу худоби шароле. Комолі тварини технологічніші: зменшується кількість травм, абортів і пошкоджень шкіри при безприв'язному утриманні, вони безпечніші під час обслуговування, а за повідомленнями низки авторів така худоба має легші отелення порівняно з рогатою [1; 4]. Штучне знерожування потребує певних матеріальних і трудових витрат, дещо знижує продуктивність худоби, а в окремих випадках зумовлює її захворювання.

У 1990 р. у племзавод був завезений високоцінний комолий плідник Геркулес 8499. Його жива маса у 18 місяців становила 710 кг. У подальшому використовували його сина Розмарина 3452 і внука Кургана 3809.

У 1998 р. у племзавод було завезено три комолих плідники: Козак 1, Козак 63 і Красень 9. У подальшому використовували їх синів (Лель 5077, Артист 5083, Лимон 3381) і внука Космос 2005.

Станом на 01.10.2009 р. стадо худоби шароле ДП племзаводу „Гонтарівка” налічувало 259 голів, у т.ч. 109 корів. Комола худоба становить 76 %, у т.ч. корови – 79 %. Вся худоба в стаді чистопородна. До класів еліта-рекорд і еліта згідно з останнім бонітуванням віднесено 71,7 %, до I класу – 24,5 % і до II класу – 3,8 %. Виявлено у стаді тварини, що відповідають високим стандартам м'ясної худоби за показниками продуктивності (рис.1).

**Рис. 1. Корова
Копія 5009
(шароле, вік 7
років; жива маса
700 кг; клас еліта
– рекорд;
кількість отелень
– 5; молочність
255 кг).**

Жива маса корів у середньому по стаду становить 618 кг. При цьому корови у віці 3, 4, 5 років і старші мають живу масу у середньому відповідно 555, 621 і 685 кг, що значно вище за вимоги класу еліта-рекорд. Жива маса корів у віці 2-х років становить 483 кг, що лише на 5 % перевищує вимоги I класу. Це свідчить про актуальність питання щодо підвищення інтенсивності вирощування ремонтних телиць у племзаводі.

Середня молочність корів по стаду становить 235 кг, племінного ядра – 242 кг, що відповідає вимогам класу еліта-рекорд. У стаді є корови, молочність яких становить 270 - 300 кг (Барбі 5014, Метелиця 5049, Копія 5009, Арія 5027, Крошка 5082). Жива маса цих корів досягає 700 – 800 кг.

Висока молочність стада забезпечила середньодобові прирости молодняку на підсисі протягом 2008 року – 1104 г, за 8 міс. 2009 р. - 1073 г.

Стадо характеризується тривалим періодом господарського використання корів, що в м'ясному скотарстві особливо важливо, так як для отримання першої продукції від ремонтної телиці необхідно 3-4 роки, включаючи період її вирощування до моменту введення в оборот стада (26 - 27 міс.) і вирощування від неї приплоду до господарського використання (реалізація на плем'я та м'ясо, ремонт власного стада). До 50 % корів стада мають вік від 5 до 14 років. У стаді є унікальні корови. Корова Букля 5040 мала вік 17 років. За цей період від неї одержано 15 телят. За 11 і 12 отеленнями ця корова мала двійні, а у 2006 р. у віці 16 років отелилася двічі - у січні й грудні. Її дочка Барбі 5014 має вік 12 років. Від неї одержано 8 телят і нині вона тільна. Корова Метелиця 5049 має також 12 років і 9 отелень.

Аналіз відтворювальних якостей корів свідчить, що корови племзаводу характеризується легкими отеленнями. Тільки в 6 - 10 % отелень корови потребують допомоги спеціалістів.

У 2007 р. нетель Проза 3387 отелилася без сторонньої допомоги і народила трійню: теличку і два бугайці живою масою 17, 18 і 19 кг. Через 64 дні після отелення первістка була запліднена. Усі телята досягли віку господарського використання.

У 2009 р. корова Алсу 5600 (рис.2) народила двійню, живою масою бугаєць – 25 кг та теличка – 24 кг. Ця корова характеризується високою молочністю (жива маса телят при відлученні у 8-міс віці у середньому становить 255 кг).

**Рис.2. Корова
Алсу 5600
(шароле, вік 5 років 2
місяці; жива маса 600
кг; клас еліта;
кількість отелень – 4;
молочність 255 кг;
отелення 3.09.09 –
двійня).**

За 9 місяців 2009 року одержано 85 живих телят, одне мертвонароджене і одне загинуло.

У стаді регулярно проводять ректальне дослідження корів і телиць з метою своєчасного виявлення порушень відтворювальної функції та їх лікування.

Через об'єктивні причини (відсутність в Україні високоякісних плідників і неможливість імпорту їх з інших країн через фінансові й ветеринарні проблеми) у стаді використовували протягом тривалого періоду (1998 - 2007 р.) бугаїв однієї спорідненої групи. Це призвело до того, що станом на 01.01.2009 р. 74,7 % корів і

70,5 % телиць належали до однієї спорідненої групи – Вітерка 0068. При цьому, серед приплоду телиць 2004-2008 р.н. 24,8 % - тварини зі ступенем інбридингу від II-I до III-III.

Для розширення генеалогічної структури стада у 2007 році було впроваджено штучне осіменіння корів і телиць замороженим сім'ям високоякісних бугаїв. За період 2007-2009 роки в племзаводі використовували сім'я 5 плідників: двох вітчизняної селекції, двох німецької селекції і одного - угорської селекції.

Плідника Умніка 1404 (лінія Ідеала 87693) використовували в стаді в 1977 - 1978 роки. Його жива маса у 2 роки 8 міс. становила 920 кг. Для відновлення лінії Ідеала 87693 у стаді протягом 2008 - 2009 років використовували сина Умніка 1404 - Льотчика 1717, одержаного від замовного спарювання з коровою Ліра 5057, яка в 7 - річному віці мала живу масу 790 кг. Жива маса Льотчика 1717 у 2 - річному віці була 700 кг.

Плідника Чинар 2332 (споріднена група Тайника 1821 в лінії Кефіра 309) використовували в стаді племзаводу в 1980 - 1993 рр. Жива маса плідника у 12 місяців становила 545 кг, в 3 роки 2 міс. - 940 кг. Середньодобові прирости від народження до 12 місяців - 1360 г, від 12 до 15 місяців - 1190 г.

Чинар 2332 оцінений за якістю потомства. Десять його синів у 15 - місячному віці мали живу масу 460 кг, що відповідає класу еліта. Жива маса дочок Чинара 2332 (n = 28) у віці 8 місяців становила 258 кг (еліта рекорд). При цьому 35 % дочок мали живу масу від 270 до 300 кг. У 15 - і 18 - місячному віці жива маса відповідно становила 395 і 438 кг, що відповідає класу еліта. Повновікові дочки мали живу масу 731 кг, що на 12,5 % вище за вимоги класу еліта - рекорд.

Сперма цього плідника зберігається в спермобанку протягом 25 років. У 2007 - 2008 роках використовували сім'я цього плідника на коровах сучасного стада.

Проводиться оцінка Чинара 2332 за якістю потомства, одержаного в сучасному стаді шароле при існуючих умовах годівлі й утримання худоби. Сини Чинара (n = 10) при народженні мають живу масу 33,0 кг, при відлученні (210 днів) - 245 кг. Середньодобові прирости за підсисний період становлять 1010 г. У дочок (n = 12) ці показники становлять відповідно 29,7 та 240 кг і 1000 г.

Ураховуючи, що в племзаводі проводиться робота зі створення комолого типу худоби, а Чинар 2332 і Льотчик 1717 - рогаті, у подальшому передбачається використовувати синів цих плідників комолого типу, одержаних від комолих матерів. Проводиться оцінка їх за власною продуктивністю, за результатами якої будуть відібрані найбільш високоцінні бугайці для використання в стаді.

Для покращення племінних і продуктивних якостей худоби в ДП племзаводі „Гонтарівка” застосовують сперму бугаїв зарубіжної селекції.

У 2005-2007 рр. використовували сперму бугая угорської селекції Брильянта 18017/ 32095/ 5514 (лінія Амфора Жуайо 12394). Його жива маса в 14 місяців становила 568 кг, середньодобовий приріст від народження до 12 місяців - 1259 г.

Нині в господарстві використовують сина Брильянта 18017/ 32095/ 5514 комолого типу - Зноя 6461 (рис.3), одержаного від комолої матері Зорьки 5003. Жива маса Зноя 6461 у 18 місяців становила 535 кг (еліта), у 2 роки - 690 (еліта - рекорд). Від нього вже одержано 15 синів, з яких після відлучення будуть відібрані кращі для оцінки за власною продуктивністю.

**Рис.3 Зной 6461;
лінія Амфора
Жуайо 12394
(Мати Зоряка 5003,
батько Брильянт
18017/ 32095/ 5514;
вік 2 роки 9 міс. -
жива маса 820 кг;
клас еліта –
рекорд).**

Протягом 2008-2009 рр. використовували сім'я бугаїв німецької селекції комолого типу Холіха 10/204049 (лінія Вітегота 105А) і Елітайра 10/204099 (лінія Колібри КК2). Обидва плідники класу еліта-рекорд. Середньодобовий приріст їх від народження до 12 міс. становив відповідно 1595 і 1636 г.

У 2009 році отримано перший приплід від цих плідників. Проводиться оцінка перебігу отелень корів, життєздатності приплоду, інтенсивності росту і резистентності організму приплоду, ступеню передачі ознаки комолості.

У племзаводі забезпечені комфортні умови утримання й повноцінної годівлі худоби. Реконструйовані старі приміщення під безприв'язне утримання на глибокій підстилці худоби всіх статевих - вікових груп. Біля годівниць облаштоване тверде покриття, на вигульних майданчиках сформовано кургани, на які укладають солому, завдяки чому у зимовий період, тільки за виключенням особливо несприятливих кліматичних умов, худоба відпочиває на вигульних майданчиках.

У літній період вся худоба (окрім бугайців після відлучення) знаходиться на пасовищах. Пасовищний період триває з квітня до листопада. Для випасання худоби використовують природні й культурні (посівні багаторічні) пасовища, пожнивні посіви та озимі для осіннього ранньовесняного випасання худоби.

Для підгодівлі телят у період підсису концентрованими й мінеральними кормами сконструйовано пересувну „їдальню", яку можна встановити на пасовищі, на вигульному майданчику або в приміщенні.

Відомо, що основним завданням племзаводів є вирощування висококласної худоби для реалізації в племінні й товарні господарства. Для успішної реалізації цього положення з одного боку необхідно забезпечити пропозицію, це робота племзаводу, і з іншого боку - мати попит на худобу.

У 2007 році племзавод реалізував на племінні цілі 5 бугайців, однак у 2008 році не було реалізовано жодної голови через відсутність попиту. У 2009 році реалізовано 2 бугайці і надійшло замовлення ще на 4 - 5 голів.

В Україні практично відсутній попит на худобу шаролезької породи, так як окрім ДПДГ племзаводу „Гонтарівка" худобу цієї породи розводять лише в одному племзаводі - „Аргікор", Чернігівської обл., де налічується біля 60 корів.

У той же час, через свою високу м'ясну продуктивність і відмінну якість м'яса, ця порода має найбільше розповсюдження у світі.

За результатами досліджень, проведених протягом 20 років у США, встановлено, що для отримання 210 кг знежиреної яловичини без кісток бугайців породи шароле потрібно вирощувати 163 дні після відлучення у 205 днів. За таких же умов бугайцям герефордської породи необхідно 319 днів, ангуської - 286, лімузинської - 165. Це, очевидно, стало підставою того, що в кінці 2007 року в США 50 % м'ясної худоби належало до двох порід - шароле і лімузин. Абердин-ангуси становили всього 11,8 %, у той час, як у 1960 році 100 % м'ясної худоби становили англійські породи [2].

В Україні плідники породи шароле брали участь у створенні української м'ясної, поліської м'ясної порід і знам'янського типу південній м'ясній породи, і нині худобу породи шароле української селекції можна з успіхом використовувати при удосконаленні цих порід, особливо комолого типу та для організації промислового схрещування з коровами молочних порід.

Висновки: Основними напрямками подальшої роботи зі стадом у ДПДГ „Гонтарівка” ІТ УААН є:

- збільшення кількості корів до 150 голів;
- використання тільки висококласних плідників комолого типу;
- відбір плідників для використання в стаді за легкістю отелень корів;
- підвищення інтенсивності вирощування ремонтних телиць з метою осіменіння їх 15 - 16 - міс. віці з живою масою не менше 390 -410 кг;
- одержання від 100 корів і нетелей не менше 90 телят;
- формування генеалогічної структури стада – закладка ліній і родин на видатних тварин;
- підвищення повноцінності годівлі худоби за рахунок балансування раціонів за всіма елементами живлення, зокрема, мінеральною і вітамінною частками раціонів.
- подовження пасовищного періоду до 240 днів за рахунок створення пасовищного конвеєра;
- підвищення маркетингової діяльності, спрямованої на збільшення реалізації племінної продукції.

Бібліографічний список

1. Золотарев П.Т. Новый комолый тип герефордского скота сибирской селекции – садовский / Золотарев П.Т. // Зоотехния.- 2006 .- №2.- С. 2-5.
2. Куба С. Сто стран мира выбрали французский скот / Куба С. // Животноводство России.- 2009 .- №5.- С.56-58.
3. Мысик А.Г. Животноводство стран мира на рубеже веков / Мысик А.Г.// Зоотехния.- 2004 .- №1.- С. 2-8.
4. Новая порода мясного скота – русская комолая / Амерханов Х., Горлов И., Каюмов Ф.и др. // Молочное и мясное скотоводство.- 2008 .- №1.- С. 4 -5.
- 5.. Смирнов Д.А. Центр по разведению мясного скота в Польше / Смирнов Д.А // Зоотехния.- 2002 .- №5.- С.31.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СКОТА ПОРОДЫ ШАРОЛЕ УКРАИНСКОЙ СЕЛЕКЦИИ

Миненко В.П., Пастухова Т.А., Институт животноводства УААН

В статье изложена характеристика современного стада скота породы шароле украинской селекции племзавода „Гонтаровка.” На 01.10.2009 г. стадо насчитывало 259 голов, в т.ч. 109 коров. Комолые животные составляют - 76 %, в т.ч коровы - 79 %. К классу элита-рекорд и элита согласно последней бонитировки отнесено 71,7 %, к I классу - 24,5 % и ко II классу – 3,8 %. Дана половозрастная и генеалогическая структура стада, уровень продуктивности и воспроизводительных способностей, а также определены направления дальнейшего усовершенствования.

Ключевые слова: порода шароле, живая масса, приросты, производители, линии, долголетие, воспроизводительные способности.

UP-TO-DATE STATE AND DEVELOPMENTAL TRENDS OF SHAROLE HERD OF UKRAINIAN SELECTION ON THE BREEDING FARM ‘GONTARIVKA’

Minenko V., Pastukhova T.; Institute of animal science, UAAS

This article highlights the experimental research results on up-to-date state and developmental trends of Sharole herd of Ukrainian selection on the breeding farm ‘Gontarivka’. Sharole herd consists of 259 heifers including 109 cows. Hornless cattle amounts 76% including 79% cows. Elite record and elite class cattle forms 71,7% according to class quality evaluation data. The first-class cattle amounts 24,5% and the second-class cattle equal 38%. Chronological age, genealogical herd structure, performance rate and reproductive traits of the herd were defined. Developmental trends of herd improvement were designed.

Key words: Sharole breed, live weight (LW), gain, breeding bulls, lines, longevity, reproductive traits.